

14

Stuart Hall

(1932–2014)

VICTOR LUND SHAMMAS

STUART HALL (1932–2014), født på Jamaica og utdannet ved Oxford University, ble en av Storbritannias viktigste kulturteoretikere, marxistiske sosiologer og venstrepolitiske tenkere, særlig i perioden fra 1960- til 1980-tallet. Hall er kjent for begreper som *encoding/decoding*, «autoritær populisme» og bruken av ideen om «konjunkturer» (samlede politisk-økonomiske situasjoner). Han ble også mye lest i sin samtid for analyser av thatcherismen – den britiske statsminister Margaret Thatchers politiske ideologi på 1980-tallet – og er fortsatt kjent for sine studier av populærkultur, identitet, «rase» og etnisitet. Han bidro til å etablere det nye feltet kulturstudier som en egen samfunnsvitenskapelig underdisiplin.

Hall var også en svært produktiv forfatter: Bare den bibliografiske oversikten over verkene hans utgjør hele 79 sider (Stuart Hall Foundation u.d.), og han skrev flere hundretalls artikler og essays.¹ Blant hans mest kjente utgivelser er boken *Policing the Crisis* fra 1978, skrevet sammen med fire andre forskere, som på overflaten er en studie om «lov og orden»-politikk i Storbritannia mot slutten av 1970-tallet, men

---

¹ Store mengder av Halls essays er samlet i posthume utgivelser, redigert av Halls kone, akademikeren Catherine Hall, og kollegaen Bill Schwarz, og utgitt på Duke University Press. Bokserien, *Stuart Hall: Selected Writings*, inkluderer syv bind med artikler og tekster hittil.

som dypere sett handler om ideologi, konflikt, kontroll og en stadig mer hardhendt britisk stat i møte med tiltagende sosiale og økonomiske kriser (Hall mfl. 1978/2013).

Dette kapittelet gir først en kort biografisk skisse, drøfter deretter Halls politiske preferanser og foretrukne arbeidsform – samarbeid med andre forskere – for deretter å diskutere noen av hans viktigste forskningsbidrag og begreper.

Bakgrunn

Hall tilbrakte første del av livet på Jamaica. I memoarene sine, *Familiar Stranger*, beskriver han en middelklasseoppvekst i hovedstaden Kingston. Faren steg i gradene i det (ellers så beryktede) multinasjonale selskapet United Fruit Company til å bli *chief accountant* (Bucheli 2008), og på morssiden av slekten regnet man seg som etterkommere av plantasje- og slaveeiere; denne delen av slekten beundret særlig det britiske (koloniale) utdanningssystemet (Hall 2017), og den unge Hall ble sendt nettopp til den private videregående skolen Jamaica College, opprettet i 1789 for å lære opp den karibiske koloniens elitebarn, der Hall fikk en «klassisk britisk formell utdanning» (Morley 2019). Han var en begavet elev, og i 1951 mottok han et prestisjefylt Rhodes-stipend og ble tatt opp på ærverdige Merton College ved Oxford-universitetet. Det nærmere 700 år gamle colleget var blant det britiske imperiets mest sentrale eliteinstitusjoner innen høyere utdanning og et av de eldste universiteter i verden.

Senere i livet understreket Hall at selv om studietiden i Oxford ble en avgjørende formativ intellektuell opplevelse for ham, mislikte han likevel det han beskrev som den bredere «spirit of Oxford», eller Oxford-ånden, som omhyllet stedet: Universitetets posisjon i nasjonens, og dermed imperiets, maktsystem vekket mer enn en ambivalens hos den unge Hall. I senere intervjuer, vektla Hall hvordan «Oxford connections» – det sosiologen Pierre Bourdieu ville kalt *sosial kapital* – løftet mennesker (ufortjent) inn i eliteposisjoner i det britiske samfunnet, dvs. staten, næringslivet, politikken og kulturlivet (Jaggi 2009). Kanskje nettopp på grunn av sin ambivalens overfor Oxfords «intellektuelle og kulturelle makt», og den «nervepirrende opplevelsen» av en særegen britisk form for «absolute superiority», eller overlegenhetsfølelse, som

han støtte på der, ble Hall dratt mot venstresidepolitikk i løpet av studietiden. Det var på venstresiden Hall fant sitt andre hjem. Det var ikke en sovjettro marxisme, men nettopp et «non-aligned left», som Hall (2017: 235) beskriver det i selvbiografien sin, han ble med i der – altså en venstreside som nektet å velge side i den kalde krigen. Det var en ikke helt uvanlig posisjon for intellektuelle fra den koloniale eller postkoloniale delen av verden, som ofte forsøkte å navigere mellom de to store geopolitiske blokkene i verden, USA og Sovjetunionen (med Kina som en voksende aktør): På midten av 1950-tallet var det fortsatt knyttet store forhåpninger til de såkalte alliansefrie statene (Non-Aligned Movement) og muligheten for en «tredje kraft» i verdenspolitikken» (Hall 2017: 232; se også Dinkel 2018). I 1955 fant den første Bandungkonferansen sted – i byen Bandung i Indonesia – der representanter for 29 afrikanske og asiatiske land møttes for å diskutere den «tredje verdens» mulige rolle mellom de to store blokkene. Men realiseringen av utopiene uteble. «Vi forutså ikke i det hele tatt hvordan den kalde krigens globale imperativer ville overvelde avkoloniseringens frigjøringspotensial», ville Hall skrive senere (Hall 2017: 232).

Med sin bakgrunn fra kolonien Jamaica, som ikke ble selvstendig før i 1962, kunne ikke Hall passe inn i etablissementets institusjoner med samme selvfølgelighet som hvite, engelske elitestudenter. Hall brukte senere begrepet *pigmentokrati* for å beskrive fargegraderingenes rolle i maktrelasjoner innad i det jamaicanske samfunnet; en av Halls redaktører beskriver hvordan Hall var «bevisst» på at han var «det svarteste medlemmet av sin egen familie» (Morley 2019: 1). Denne «rasiale» annerledesheten var selvsagt enda sterkere i møte med det hvite England:

Three months at Oxford persuaded me that it was not my home. I'm not English and I never will be. The life I have lived is one of partial displacement. I came to England as a means of escape, and it was a failure (Williams 2012).

Hall rømte fra Oxford-universitetets normative «engelskhet» inn i det han forventet skulle bli en mer solidarisk venstrepolitisk aktivisme, men selv på Oxfords venstreside kjente Hall på en manglende tilhørighet til det etterkrigshegemoniske britiske Labour Party: «The ethos of Oxford Labour politics was unremittingly white and English» (Hall 2017: 253). I stedet ble Hall trukket med i en gruppe som kalte seg *The*

Socialist Club, en ansamling «ekskommunister, trotskister og diverse sosialister, så vel som en rekke frittenkende Labour-støttespillere» (Hall 2017: 253). Siste halvdel av 1950-tallet var en dramatisk tid, både for Storbritannia og verden som helhet, med Sovjetunionens invasjon av Ungarn i 1956 og Suez-krisen samme år som to nøkkelbegivenheter. Venstresidetenkeren Tariq Ali kaller Hall ikke en «68-er» (dvs. en som fikk sin oppvåkning i 1968, «revolusjonens år») – til det var han litt for gammel – men en «56-er», året da venstresiden i Vesten ble tvunget til å ta stilling til Sovjets invasjon av Ungarn, med en i stor grad skuffende respons fra flere vestlige kommunistpartier, men også «den anglo-franske-israelske invasjonen av Egypt» som til sammen «skapte en protest [*dissidence*] som strakte seg over hele Europa» (Ali 2014). Stuart Hall ble en viktig figur innen det som ble hetende «the new left» – den nye venstresiden (Thompson 1959).

Kollektivtenkeren

En viktig del av Halls arbeidsmetodikk var samarbeidet med andre forskere. Halls venn, historikerkollega og litterære eksekutør, Bill Schwarz (2018: xiii), går så langt som å påstå at «det finnes ingen bok som utelukkende er forfattet» av Hall selv, altså at han alltid i en viss forstand skrev eller redigerte bokutgivelsene sine med andre. Rent faktisk stemmer dette for så vidt (med unntak av den eneforfattede essaysamlingen *The Hard Road to Renewal*). Samtidig må ikke dette tolkes som en utvanning av Halls selvstendighet og originalitet. Når Hall jobbet alene, skrev han i stor grad essays og kortere tekster. Halls forkjærlighet for essayformen hadde teoretisk velfunderte årsaker: Essays er «intervensjoner i spesifikke intellektuelle debatter og i spesifikke historiske og politiske kontekster», som to av Halls redaktører bemerker. Tekstene «skaper ikke fastlåste og universelle posisjoner, for de er alltid provisoriske, åpne for revidering» i møte med nye tider, begreper og makt-konstellasjoner (Grossberg og Slack 2016: x). Bøker, på den andre siden, signaliserer «lukkethet og en visshet som Hall skydde».

Men Hall var en usedvanlig fellesskapsorientert tenker. Boken *Policing the Crisis* teller som nevnt fem medforfattere til sammen. Hall var en av medgrunnleggerne av det innflytelsesrike forskningssenteret Centre for Contemporary Cultural Studies (CCCS) ved University of

Birmingham på 1960-tallet. Han ledet senteret i et tiår fra 1969 til 1979 og gjorde det til arnestedet for den såkalte «Birmingham-skolen for kulturstudier». Mye av Halls politiske engasjement var knyttet til intellektuell virksomhet, i en tid da tidsskriftet fortsatt var et viktig medium. I 1957 hadde Hall, sammen med blant andre Charles («Chuck») Taylor, senere en viktig figur innen engelskspråklig filosofi, grunnlagt tidsskriftet *Universities and Left Review* (ULR). To år senere ble tidsskriftet ULR slått sammen med et annet tidsskrift, etablert av den senere så viktige historikeren E.P. Thompson, *New Reasoner*, for å danne *New Left Review* (NLR), et tidsskrift som utgis den dag i dag og som har en betydningsfull stilling i engelskspråklig venstresidetenkning.

Hall er et eksempel på det sosiologen Pierre Bourdieu kaller den «kollektive intellektuelle» (Lenoir 2006). Noen av Halls tidligere kolleger ved CCCS omtaler et trekk ved Hall som de kaller en «dialogisk pedagogikk», og «som var grunnleggende for arbeidskulturen [Hall etablerte] ved Birmingham-senteret (Hall 2019: 339). Tenkning skjer sammen med andre.²

Forskningsinteresser

På 1960-tallet var Hall altså en pådriver for det som ble hetende «kulturstudier», blant annet via Birmingham-senteret, CCCS. Senere i livet forklarte Hall dreiningen mot «kulturstudier» med behovet for et oppgjør med datidens marxisme, som han anså for å være mangelfull:

Jeg engasjerte meg i kulturstudier fordi jeg ikke trodde livet var rent økonomisk bestemt. Jeg begynte med alt dette som et oppgjør med økonomisk determinisme. Jeg levde livet mitt som en argumentasjon med marxismen, og med nyliberalismen. Poenget deres er at i siste instans vil økonomien avgjøre det [hele]. Men når er siste instans? Hvis du analyserer den nåværende konjunkturen, kan du ikke begynne og slutte ved økonomien. Det er nødvendig, men utilstrekkelig (Williams 2012).

2 Samtidig går det an å strekke denne analysen for langt. Hvis vi tenker på hvordan moderne teknologi blir utviklet av store lag av forskere, ingeniører og andre, gjerne med flere hundretalls om ikke tusentalls kognitive arbeidere med på laget, er det åpenbart at selv den mest kollektivistiske samfunnsvitenskapen fortsatt består av relativt små klynger og preges av enestående enkeltpersoner.

Som selverklært marxist var Hall opptatt av økonomiske forhold, men i verkene sine unngikk han en reduktiv *klassedeterminisme* og *økonomisme* (den overdrevne kausale vektleggingen av klasse og økonomi) og åpnet for selvstendige analyser av politikk, staten, media og kultur. Begrepet «konjunktur» («*conjuncture*») var viktig for ham i så henseende: Hall prøvde gjentatte ganger, særlig mot slutten av 1970-tallet og ut over på 1980-tallet, å forstå «totaliteten», eller helheten, i Storbritannias politiske, økonomiske, kulturelle og sosiale forhold. Men dette betød nettopp ikke å henfalle til sjablongaktige begreper, men å grunne analysene i det han kalte «nåtidens spesifisitet» (Gilbert 2019: 5). Skal du forstå samfunnet, må du ta utgangspunkt i det som faktisk foreligger. Det er en analytisk tilnærming som har mye til felles med Lenins prinsipp om viktigheten av «konkrete analyser av konkrete situasjoner» (Lukács 1924/2009). For å forstå et samfunn må en alltid starte nedenfra, med konkrete fakta om dette samfunnet, men deretter forsøke å tegne opp et mer helhetlig bilde av samfunnet som lar en begripe helheten. Dette helhetlige bildet må være særlig orientert rundt maktforhold og maktens virkninger.

Hall bidro til å gjøre marxismen mer sensitiv for politiske, kulturelle og identitære forhold. Marxismen han hadde møtt i etterkrigstiden, hadde vært «en veldig økonomistisk marxisme», som Hall sa i et intervju (Hall, Segal og Osborne 1997), og mer ortodokse marxister har kritisert Hall for å tape økonomiske forhold og klasserelasjoner av syne (se Bond 2014 for en særdeles besk lesning av Halls liv og virke).

I det som følger, presenteres noen sentrale teoretiske bidrag og begreper i Halls sosiologiske virke, med vekt på ungdomskultur, koding og avkoding, identitet, «rase» og etnisitet.

Kulturstudier og ungdomskultur

Interessen for kultur og motstand mot styrende samfunnskrefter ledet ham tidlig til en interesse for ungdomskultur, som i etterkrigstiden ble synonymt med opprørstrang, men også «avvik» (Hall og Jefferson 2006). Det er i en av hans tidlige artikler fra 1959, «Politics of Adolescence?», at vi finner en gryende interesse for, og sympati med, nettopp ungdomskulturer (Hall 1959). Mens det britiske etablissementet så med uro på voksende «subkulturelle» ungdomsfenomener, som de

såkalte rocke- og moteinteresserte «*teddy boys*», eller konflikter mellom ungdomsgrupperinger som *mods* og *rockers* – senere analysert av sosiologen Stanley Cohen (2011), i en bokklassiker, som et eksempel på «moralsk panikk» – viser Hall en mer positiv innstilling. For ham er det – i det minste i denne tidlige teksten – noe nærmest iboende radikalt ved arbeiderklasseungdommens kulturuttrykk: «Instinctively, young working class people are radical» (Hall 1959). Til forskjell fra en problematiserende velferdsstatlig eller «samfunnsoppbyggelig» tilnærming til ungdomskultur, som stadig prøver å finne noe å korrigere eller rette på hos ungdommen, eller en venstresidetilnærming som avviser disse som «fortapte» arbeidere (det Marx i *Kapitalen* beskrev som «filleproletariatet»), prøver Hall i denne tidlige teksten å forstå ungdommene på deres egne premisser. Han ser i antiatomvåpenbevegelsen, Campaign for Nuclear Disarmament, et tegn på at unge mennesker ved inngangen til de revolusjonære 1960-årene ikke er apatiske, men heller dypt politisk engasjerte, om enn utenfor formelle partistrukturer og dermed på en måte som ikke anerkjennes av partiene på venstresiden.

I en noe senere tekst fra midten av 1970-tallet argumenterer Hall og hans medforfattere på lignende vis for at «Youth Culture» i etterkrigstidens Storbritannia ble forvandlet til et «sosialt problem av samfunnets moralske voktere», en arena for «intervensjoner» og «offentlige rapporter», «noe vi 'burde gjøre noe med'» (Clarke mfl. 1975/2006: 3). Men Hall og hans kolleger prøver å anlegge et mer kompliserende blikk: Målet var nå å «dekonstruere» selve forestillingen om «ungdomskultur» som en monolittisk, enhetlig størrelse og vise hvordan «subkulturer» er vevd inn i en foreldre- eller voksenkultur (arbeiderklassekultur, for eksempel) og samtidig inngår i et implisitt forhold til en herskende kultur (elitekultur). Subkulturelle grupperinger som nettopp «the Teddy Boy, the Mod, the Rocker or the Skin-head» i etterkrigstidens Storbritannia var «relativt autonome», men samtidig en reaksjon på en hel klasses livsbetingelser (Clarke mfl. 1975/2006: 7–8). For å forstå disse subkulturene holder det altså ikke bare å se på interne forhold innad i gruppene, men å posisjonere dem i lys av et helt sett med omkringliggende samfunnsforhold.

Med sin mer kompliserende analyse av forhold mellom subkultur, hovedkultur og klasse pekte Hall og kolleger samtidig i retning av den senere ideen om *rekuperasjon*, altså hvordan et (ungdoms-)oppør, som for eksempel 1960-tallets rockemusikk, kunne ufarliggjøres eller, i metaforisk forstand, avvæpnes: Musikken kunne for eksempel

innlemmes i privatkapitalens kretsløp og gjøres «tannløs». Eller som Hall (1981/2009: 357) selv formulerer det: «[T]oday's cultural breaks can be recuperated as a support to tomorrow's dominant system of values and meanings.» For å ta bare ett eksempel på rekuperasjon i praksis: Mens Rolling Stones i 1968 sang om en revolusjonær «Street Fighting Man», hadde de på midten av 1990-tallet solgt sangen sin «Start Me Up» til Microsofts lanseringsreklame av operativsystemet Windows 95, angivelig med en prislapp på «et par millioner dollar» (New York Times 1995).

For Hall er kultur av avgjørende betydning. Hall (1997) var overbevist om at «cultural politics and questions of culture [...] are absolutely deadly political questions». På 1960-tallet sa man gjerne at «det private er politisk», altså at ting som foregikk innenfor hjemmets fire vegger, som husarbeidet eller den videre rollefordelingen mellom to partnere – tradisjonelt ansett for å være rent «private» spørsmål – var gjennomsyret av dypt politiske premisser. Det som foregikk i hjemmets privatsfære, hadde i realiteten ofte dypt sosiale eller «offentlige» årsaker. Hall vil i samme ånd slå et slag for at *det kulturelle er politisk*, til tross for at kultur ofte blir gitt en helt sekundær plass i samfunnsvitenskapene, som noe litt marginalt eller på siden av mer «alvorlige» temaer og felt. Men det er i kulturen man ofte ser det politiske utspille seg, gjerne på subtilt vis.³ Kulturelle væremåter og produkter gir også muligheter for motstand og nytenkning. For Hall er kultur et «kritisk åsted for sosial handling og intervensjon, der maktforhold både er etablerte og potensielt utfordres» (Procter 2004: 1). Og det var kanskje i etterkrigstidens ungdomskultur spesielt at Hall så en slik motstand aktualisere seg, til tross for alle disse kulturelle uttrykkes tvetydigheter. Halls tilnærming til ungdom og ungdomskultur illustrerer en åpenhet for det nye, som kjennetegnet Hall som både forsker og intellektuell.

Koding og avkoding

Åpenheten mot det nye gjorde at Hall også var en av de tidlige analytikerne av fjernsynets betydning. I videre forstand var han med

3 En som har gått langt i å utforske denne tanken i nyere tid, ofte på spenstig, underholdende vis, er Slavoj Žižek; jf. Bowman, P. (2006).

å stifte *resepsjonsteori*, altså hvordan budskap blir mottatt – deres *resepsjon* eller mottakelse. Artikkelen «Encoding and Decoding in the Television Discourse» (Hall 1973/2021) er blitt en klassiker innen medievitenskap, og den har i skrivende stund over 16 000 siteringer på Google Scholar – et tegn på dens innflytelse. Halls hovedidé her er at kulturelle budskap pakkes inn, eller «kodes», av en avsender, for så å pakkes opp, eller «avkodes», av et publikum, men at dette er en potensielt feilbarlig prosess, der mottakeren kan velge, eller i hvert fall ende opp med, å fortolke budskapet på en måte som bryter med avsenderens ønsker. «[D]et som blir mottatt treng ikkje svare til produsentane sine intensjonar», som Ingunn Hagen (1995) formulerer det. Avsender vil rett nok gjerne legge opp til en bestemt lesning. Men alle budskap bærer med seg en sjanse til å bli misoppfattet, vranglest eller vridd i kritisk retning. Hall legger opp til tre idealtypiske mottakerforhold: 1) en tilnærmet perfekt konvergens mellom avsenders budskap og mottakers lesning eller forståelse, som Hall kaller den «foretrukne fortolkningen» (*preferred interpretation*), der mottakeren lydig forblir «innenfor den herskende ideologien»; 2) en «fremforhandlet versjon av den herskende ideologi» (*negotiated version of the dominant ideology*), der mottakeren bare delvis godtar det ønskede budskapet og fremforhandler en delvis selvstendig lesning; og 3) et «opposisjonelt ideologisk perspektiv», der mottakeren bryter med den ønskede effekten av budskapet og approprierer det til egne, opposisjonelle formål (Hall 1973/2021). Gitt et mediebudskap kan man altså som mottaker falle inn i en dominant-hegemonisk, delvis omfortolket eller fullt ut opposisjonell eller kritisk lesning av budskapet.

Med *encoding/decoding*-begrepsparet posisjonerte Hall seg mot den amerikanske *mass communications research*-tradisjonen fra 1950- og 1960-tallet og ga et viktig bidrag til «publikumsstudier» (*audience studies*) (Procter 2004: 57–59). Mot en reduktiv, nærmest orwellsk tanke om at massene blir føret med masseproduserte kulturprodukter, som de så på nærmest zombieaktig vis ukritisk absorberer, åpner Hall snarere for muligheten for at publikum i prinsippet kan utøve en selvstendig fortolkende kraft. Når du ser en hollywoodfilm, er det ikke sikkert du ukritisk «kjøper» den offisielle intensjonen bak verket; kanskje vrenger og vrir du på budskapet og gjør det til ditt eget. Det er ikke vanskelig å se appellen ved Halls tilnærming i memenes tidsalder, der alle mulige «offisielle» budskap blir ironisert over og underminert av

et nå deltakende publikum, ofte i satirisk retning – selv om man selv sagt bør unngå å romantisere denne memekulturen, jf. Angela Nagles (2017) kritiske studier av alt-right-bevegelser på nett.

Halls rammeverk har inspirert mye forskning. For å ta bare ett eksempel: David Morley og Charlotte Brunsdons (1999) innflytelsesrike studier om hvordan britiske TV-seere fortolket BBC-nyhetsprogrammet *Nationwide* på 1980-tallet, var en tidlig anvendelse av Halls begreper. Morley beskriver at klasseposisjon – som Hall vektlegger som en viktig faktor i hvordan mottakeren fortolker budskapet – bare er en del av det som påvirker mottakerforholdene: «[T]he structure of decoding is not a simple result of class position, but rather [...] the result of differential involvement and positioning in discourse formations» (Morley 1980: 141). Når du fortolker noe, styres du ikke utelukkende av din sosiale bakgrunn, men trekker veksler på et helt sett med omkringliggende livserfaringer, opplevelser og ikke minst forhold til andre tekster og kulturprodukter. I en senere bok, der Morley distanserer seg ytterligere fra det han nok opplever som Halls klassesedeterminisme, skriver han at vi tolker budskap i tråd med sosial bakgrunn, men også «the phenomenon of inter-discourse» (Morley 1992: 71), altså hvordan vi alltid inngår i et diskursivt felt – mer komplekst enn ren og skjær klassebakgrunn – som former våre fortolkninger. Sujeong Kim har i senere tid reanalysert dataene fra *Nationwide*-studien og mener å finne en tydeligere klassestrukturerings av oppfatninger av programmet, altså ut fra «publikums sosiale posisjoner», og argumenterer følgelig for at et lagdelt publikum vil lese samme budskap på ulike, men sosialt strukturerte måter, og at Hall dermed hadde mer rett i sin «klassede» publikumsmodell enn det Morley fant. «[M]eanings cannot be understood as simply the incorporation of dominant ideology», skriver Kim (2004: 104) oppsummerende, «nor can it be understood evaporating into free plays of meaning constructed by audiences». Når vi avkoder, avkoder vi alltid i en viss grad i tråd med vår sosiale bakgrunn.⁴ Fortolkninger er dermed sosialt strukturerte. Det er nok en konklusjon Hall ville vært enig i.

---

4 Det er også en konklusjon som er i tråd med Pierre Bourdieus kultursosiologi (se kapittel 11).

Identitetsbegreper: «Rase» og etnisitet

Hall var også opptatt av *identitet*. Halls identitetsbegrep henter inspirasjon fra den franske poststrukturalistiske filosofen Michel Foucault. I en tekst fra tidlig 1990-tall skriver Hall (1996: 3–4) at identiteter «konstrueres innenfor [en] diskurs» og er dermed «produsert i spesifikke historiske og institusjonelle settinger innen bestemte diskursive formasjoner og praksiser». Det er en teori om identitet som «ikke er essensialisert», men som, i tråd med «senmoderniteten», fremhever det «fragmentariske og brutte», istedenfor det stabile og uforanderlige. Man kan selvsagt være enig eller uenig i denne vektleggingen av identitetens «flytende» karakter, men den er i det minste tidstypisk for den måten Foucault og en del fransk postmoderne teori ble motatt innen engelskspråklig samfunnsvitenskap på 1990-tallet. Men om Hall er opptatt av det flytende, ikke-stabile, vektlegger han også, med Foucault, hvordan identitet alltid er et resultat av maktutøvelse. Identitet er tuftet på «*forskjellighet og ekskludering*» mer enn å reflektere et naturlig, essensielt selv. Her kan man kanskje tenke på hvordan idéen om det å være «etnisk norsk» – en betegnelse som først dukker opp i den offentlige samtalen i Norge på tidlig 00-tall, men som nå tas for gitt som en «naturlig» størrelse, og en selvfølgelighet, uten behov for videre definisjon – først blir aktualisert i møte med ikke-europeisk innvandring til Norge og, kanskje mer betent, en høyredreining av det politiske landskapet i møte med økt innvandring. Det er først når flere søker å avstøte «fremmedelementer» i nasjonen at behovet for en identitetskategori eller et identitetsbegrep som «etnisk norsk» gjør seg gjeldende. Denne kategorien er på mange måter en forenklende fiksjon, både fordi «det norske» stadig endrer seg, og fordi det skal dekke over en mengde ulike uttrykk og væremåter som dypest sett ikke har så mye til felles.

I en forelesningsrekke om «rase», etnisitet og nasjonen, holdt ved Harvard-universitetet i 1993, men ikke utgitt før i 2017 (i kjølvannet av Trumps valgseier og Black Lives Matter-bevegelsens demonstrasjoner), lanserer Hall nettopp en *diskursiv* teoretisering av rase- og etnisitetsbegrepene. Hall (2020: 32) utforsker hva som kan menes med at «race is a cultural and historical, not biological, fact – that race is a discursive construct, a sliding signifier». Selv om forelesningene motsetter seg forenklede oppsummeringer, er argumentet kort fortalt at «rase» ikke har noen reell underliggende biologisk virkelighet (se Shammas 2021

for en mer detaljert drøfting av bokens argument). Ordet «rase» settes mellom anførselstegn både her og av Hall for å formidle at idéen om «raser» nettopp er et sett med sosiokulturelle *forestillinger* som ikke i seg selv har noen dypereliggende, «objektiv» mening. Som UNESCO (1950/1976) uttalte allerede i 1950: «Scientists have reached general agreement in recognizing that mankind is one», dvs. at «alle mennesker tilhører samme art: *Homo sapiens*». Den amerikanske antropologforeningen (1998) skrev i en uttalelse i 1998 om hvordan «'[r]ace' [...] evolved as a worldview, a body of prejudgments that distorts our ideas about human differences and group behavior», og ordet «rase» settes i anførselstegn gjennom hele uttalelsen. Poenget er at «raser» er sosialt virksomme, men markerer ikke noen systematisk forskjellige gruppe- eller individegenskaper som har et «rasialt» eller biologisk opphav.

Halls diskursive teori om «rase» hviler på idéen om at rasekategorier er forskjellsskapende forestillinger om ulike «folkeslag»; disse har imidlertid ikke noen betydning eller «realitet» i seg selv, men lades av samfunnet med ulike assosiasjoner. Fysiske tegn – hudfarge, nese- og ansiktsform, hårtype, osv. – mettes med mening, ofte med negativt fortegn, og brukes som utgangspunkt for ulike (for-)fordelinger av ressurser og makt i ulike samfunnsordener. Disse forskjellsskapende idéene om menneskegrupperinger har som sagt ikke noen reell underliggende virkelighet. Selv noe så tilsynelatende enkelt og åpenbart som *hudfarge* (med common sense-forestillinger om «melaninrike» og «melaninfattige», slik man kunne høre i den norske offentlige samtalen på 2020-tallet) viser seg ved nærmere ettersyn å romme en kompleksitet og «konstruerthet». Sosiologen Ellis Monk (2018) har vist at *fargegraderinger* innad i den afroamerikanske befolkningen er vel så viktige som forskjeller mellom hvite og svarte; i en studie viser Monk hvordan særlig mørkhudede svarte arresteres og straffes i større grad enn lyshudede svarte, og at denne forskjellen under visse omstendigheter er større enn forskjellen mellom svarte og hvite som sådan. Berkeley-sosiologen Loïc Wacquant (2001) viser hvordan hudfarge faktisk *ikke* er basis for kategorien «svarte» i USA, selv om det kanskje skulle virke åpenbart, men snarere *slektskap*, gjennom den såkalte «*one-drop rule*». Rase er en «myte», som antropologen Robert Sussman (2016) bemerker, en dypest sett «uvitenskapelig idé», som likevel får sosiologiske implikasjoner i kraft av makten som settes bak raseinndelingene som ulike samfunn opererer med (se Shammas 2015 for en norsk gjennomgang).

Hall mener også at forestillinger om *etnisitet* (kulturelle forskjeller) i dag spiller mye av den samme rollen som raseforskjeller gjorde i tidligere tider – og at «etnisitet» som en tilsynelatende harmløs betoning av kulturforskjeller likevel har en tendens til å «gli» over i et essensialisierende spor, det Hall (2020: 108–109) kaller et «transcendental fix in common blood, inheritance, and ancestry, all of which gives ethnicity an originary foundation in nature that puts it beyond the reach of history». Det er en nokså presis oppsummering av situasjonen omkring det «etnisk norske», der det kulturelle blandes sammen med det biologiske og låses i en evigvarende essens, som få eller ingen fra utsiden av gruppen kan få tilgang til, og som fremstår som om den alltid har vært der.

Thatcherismen

I 1979 vant den konservative politikeren Margaret Thatcher valget i Storbritannia. Frem til hun gikk av i 1990, førte hun landet ut av den sosialdemokratiske æraen som hadde hersket siden andre verdenskrig. Den store, folkelige krigsmobiliseringen, «*the people's war*», var i etterkrigsårene blitt avløst av «*the people's peace*», med store velferdsstatlige reformer, som gratis helsehjelp i form av National Health Service (NHS), nasjonaliserte industrier, sosiale velferdsytelser og relativt kraftig utjevningsspolitikk. Thatcher betød slutten på denne formen for sosialdemokratisk selvsagthet. Thatcher-epoken ble en polarisert tid. Den bar preg av en kraftig patriotisk stemning under Falklandskrigen mot Argentina i 1982 og av klassemotsetningene som kom frem under Thatchers målrettede kampanje mot streikende kullgruvearbeidere i 1984–1985. Privatiseringen av statlig kontrollerte virksomheter skapte også en del motstand. Thatchers ideologiske prosjekt var godt hjulpet av hennes egen «nyliberale» tankesmie, Centre for Policy Studies, som hun hadde vært med å grunnlegge tiåret før.

Stuart Hall hadde selvsagt sin analyse av tiden – faktisk var han en av dem som i forveien hadde sett tidens tegn tydeligst. Med boken *Policing the Crisis*, utgitt året før Thatcher kom til makten, studerte Hall og hans medforfattere tilsynelatende et snevert kriminologisk spørsmål: Hvorfor ble en rekke ran og overfall (*muggings*) i Storbritannia på 1970-tallet gjenstand for en opphetet offentlig debatt og påfølgende

innstrammet politi- og straffepolitikk (ofte omtalt som «lov og orden»-politikk)? Samtidig bruker Hall og hans kolleger denne tilsynelatende snevre problemstillingen til å prøve å si noe om hele samfunnet og statens rolle.

Unge, svarte menn var de «perfekte» lovbrysterne i den politiske konteksten Hall studerte, midt i en økonomisk krise, og ble et viktig politisk fokuspunkt, utover den reelle eller «objektive» trusselen disse ranseepisodene utgjorde. Hall og hans kolleger (1978/2013: 396) så i fremveksten av det de kalte en «racialised law and order politics», konturene av en ny samfunnsorden – en ny konjunktur, radikalt annerledes enn den sosialdemokratiske fellesskapstenkningen som hadde preget de gylne tre tiårene etter krigen (*les trente glorieuses* i Frankrike, av og til kalt sosialdemokratiets gullalder, fra slutten av krigen til midten av 1970-tallet). I den moralske panikken og opphissede samfunnsstemningen omkring *the muggers* mente Hall og kolleger å kunne skimte det han senere ville kalle en *autoritær populisme*.

Boken var profetisk i sine prediksjoner om «den sosialdemokratiske konsensusens sammenbrudd» og «fremveksten av den radikale høyresiden» (Hall 1985: 116). Sosialdemokratiet hadde vært en vellykket *korporativ* strategi for å styre samfunnet på tvers av ulike grupperinger med ulike interesser, og når dette begynte å bryte sammen, ble det stadig mer slik at ulike «populistiske» moralske kriser – ofte kretsende omkring kriminalitet og straff – ville måtte fylle vakuumet for å holde samfunnsmaterien samlet. Med essaysamlingen *The Hard Road to Renewal*, utgitt i 1988 og dermed mot slutten av Thatcher-epoken, er det åpenbart at *thatcherismen* står for Hall (1988/2021) som et sentralt sosiopolitisk begrep – kanskje viktigere enn «nyliberalismen», fordi det er mer spesifikt for den unike situasjonen i Storbritannia.

Gjør det Hall til en utdatert politisk tenker? Det er jo unektelig noe datert ved det å skulle snakke om «thatcherismen» i dag. Thatcher døde i 2013, og hun har få direkte støttespillere igjen.⁵ Kanskje vi om en generasjon vil se tilbake på «trumpismen» på samme måte.

5 Lederen av britiske Labour og Storbritannias statsminister, Keir Starmer, er det noe overraskende unntaket. I desember 2023 regelrett hyllet han Thatcher for å ha forsøkt å «slepe Storbritannia ut av sin sløvhet [*stupor*] ved å slippe løs vårt naturlige entreprenørskap». Ironisk nok klaget Starmer over dysfunksjonelle offentlige tjenester («*crumbling public services that no longer serve the public*»), men uten å sette det i sammenheng med den nyliberale revolusjonen Thatcher igangsatte på 1980-tallet. Se Starmer (2023).

Men nettopp derfor er begrepet *autoritær populisme* viktig. Thatcher spilte på (angivelig) «folkelige» strenger (som i sine utbrudd mot unge, svarte menn eller unge alenemødre) og var ikke redd for å mobilisere hverken militæret (mot Argentina) eller politiet (mot streikende arbeidere). Hun trengte tilsynelatende det autoritære elementet for å styrke sin popularitet og nedkjempe ulike kriser, på samme måte som Trump syntes å trenge å slå ned på BLM og «antifa» eller ulovlig innvandring. Og heri ligger en mer allmenn politisk logikk. Trump er ikke Thatcher, eller vice versa; trumpismen er i sine empiriske grunnvoller nødvendigvis noe annerledes enn thatcherismen. Storbritannias «problemer» på 1980-tallet er ulike dem USA konfronterte på slutten av 2010- og begynnelsen av 2020-tallet. Men kanskje hadde og har de to prosjektene til felles nettopp Halls begrep om den autoritære populismen. Begrepet forble nok underspesifisert, hvilket Hall også erkjenner. Men at det er inne på noe vesentlig sant om vår tid, virker åpenbart: «It's not quite fascism but it has the same structure as fascism does. The resolution of an underclass in identification with those above – let the law save us from the Blacks, to put it crudely», som Hall polemisk formulerer det i et intervju (Jaggi 2009: 35).

Sagt annerledes, og mindre polemisk: Stater i dag løser mange av sine problemer – og mobiliserer entusiasme for regjeringsprosjekter – ved å velge seg en fiende. Denne fienden blir så gjenstand for ulike angrep, enten symbolske eller materielle, og ofte nokså hardhendte, politiske løsninger, enten det gjelder flyktninger og asylsøkere, lovbrøttere og «gjenger», eller indre og ytre (geopolitiske) fiender. Få satte ord på denne politiske dynamikken på en like gjennomført måte som Hall.

Oppsummering

Stuart Hall hadde en unik akademisk løpebane. Han legemliggjorde *klassempenninger* (en noe privilegert middelklassebakgrunn på Jamaica), *koloniale spenninger* (som svart karibisk innvandrer til det hvite Storbritannia), *ideologiske spenninger* (en sosialist midt i Oxford-intelligentsiaens sentrum-høyre-tilbøyeligheter) og *teoretiske spenninger* (en kulturorientert ikke-determinist blant ortodokse, økonomistiske marxister). Dialektikken lærer oss at alle motsetninger er produktive. Når en intellektuell klarer å være produktiv og nyskapende i over et halvt

århundre, ligger det mer enn tilfeldigheter til grunn. Likevel er det verdt å dvele ved hvor *usannsynlig* det var at sosiologien fikk en tenker med disse kombinasjonene av egenskaper og evner. Selv om senteret Hall var med å starte i Birmingham, senere ble tvangsnedlagt, lever begrepene og idéene videre.

Mot slutten av livet gikk Hall sammen med andre aktivister og tenkere for å utgi et manifest, *The Kilburn Manifesto*, som var et forsøk på å tenke forbi thatcherismen, nyliberalismen og Tony Blairs «New Labour» (Hall 2013). Som i sine tekster fra 1970-tallet, der Hall fornemmet sosialdemokratiets begynnende sammenbrudd, forutså på mange måter Hall 2020-tallets gryende mistillit til den nyliberale verdensordenen.⁶ Så å si ingen andre politiske kommentatorer skrev så tidlig som 2015 om en verden «*After Neoliberalism?*», hovedtittelen på manifestet (Hall, Massey og Rustin 2015). Nok en gang var Hall fem til ti år forut for sin tid.

Selv om han lette etter mønstre og strukturer i samfunnsordene-
nen, og var smertelig klar over maktens «tyngde», trodde Hall likevel på en grunnleggende historisk åpenhet i samfunnet og muligheten for politisk forandring. For ham var en *konjunktur* (en samlet samfunns-situasjon) alltid preget av *kontingens* (en ikke-forutbestemt åpenhet). Som Hall bemerket i et av sine foredrag: «If you don't agree that there is a good degree of openness or contingency to every historical conjunction, you don't believe in politics: You don't believe that anything can be done» (Media Education Foundation 2004/2021). Verden kan alltid forandres på. Selv når Hall la frem sine resonnementer – ofte nokså katastrofale analyser av trykkende maktstrukturer – gjorde han det gjerne med «glimt i øyet» og et lettere ironisk smil, som for å si at selv om alt er umulig, er situasjonen likevel langt fra håpløs.

---

6 Denne gryende misnøyen ser man registrert i akademiske titler som Gary Gerstles *The Rise and Fall of the Neoliberal Order* (Oxford University Press, 2022). Selv det ellers så respektable, sentristiske magasinet *The New Yorker* skrev året etter om «nyliberalismens fremvekst og fall», en bortimot utenkelig overskrift bare noen år i forveien (jf. Menand, L. (2023).

Litteratur

- Ali, T. (2014). Stuart Hall's message to those who want change: think, debate – and get off your backside. *The Guardian*, 10. februar 2014. <https://www.theguardian.com/commentisfree/2014/feb/10/stuart-hall-radical-thinker-thatcherism>.
- American Anthropological Association (u.d.). AAA statement on race. <https://americananthro.org/about/policies/statement-on-race/>. (Opprinnelig utgitt 1998).
- Bond, P. (2014). Cultural theorist Stuart Hall (1932–2014): A political career dedicated to opposing Marxism. *World Socialist Web Site*, 5. mars 2014, <https://www.wsws.org/en/articles/2014/03/05/hall-m05.html>.
- Bowman, P. (2006). Cultural studies and Slavoj Žižek. I Hall, G. & Birchall, C. (red.), *New Cultural Studies: Adventures in Theory* (s. 162–178). Edinburgh University Press.
- Bucheli, M. (2008). Multinational corporations, totalitarian regimes and economic nationalism: United Fruit Company in Central America, 1899–1975. *Business History*, 50(4), 433–454.
- Clarke, J., Hall, S., Jefferson, T. & Roberts, B. (2006). Subcultures, cultures and class. I Hall, S. & Jefferson, T. (red.), *Resistance Through Rituals: Youth Subcultures in Post-War Britain* (s. 3–59). (Opprinnelig utgitt 1975).
- Cohen, S. (2011). *Folk Devils and Moral Panics: The Creation of the Mods and Rockers*. Routledge.
- Dinkel, J. (2018) *The Non-Aligned Movement: Genesis, Organization and Politics (1927–1992)*. Brill.
- Gilbert, J. (2019). This conjuncture: For Stuart Hall. *new formations: a journal of culture/theory/politics*, 96(1), 5–37.
- Grossberg, L. & Slack, J.D. (2016). Editors' introduction. I Hall, S., *Cultural Studies 1983: A Theoretical History*. Duke University Press.
- Hagen, I. (1995). Stuart Hall: Encoding/decoding. *Norsk medietidsskrift*, 2(1), 193–197.
- Hall, S. (1959). Politics of adolescence? *Universities & Left Review*, 6 (Spring 1959), 2–4.
- Hall, S. (2021). Encoding and decoding in the television discourse. I Hall, S., *Writings on Media: History of the Present* (red. Charlotte Brunsdon) (s. 247–266). Duke University Press. (Opprinnelig utgitt 1973).
- Hall, S. (2019). Notes on deconstructing 'the popular'. I Morley D. (red.), *Essential Essays: Stuart Hall (Volume I)* (s. 347–361). Duke University Press. (Opprinnelig utgitt 1981).
- Hall, S. (1985). Authoritarian populism: A reply to Jessop et al. *New Left Review*, 151(1), 115–124.
- Hall, S. ([1988] 2021). *The Hard Road to Renewal: Thatcherism and the Crisis of the Left* (New edition). Verso.
- Hall, S. (1996). Introduction: Who needs 'identity'? I Hall, S. & Du Gay, P. (red.), *Questions of Cultural Identity* (s. 3–4). SAGE.
- Hall, S. (1997). Subjects in history: making diasporic identities. I Lubiano, W. (red.), *The House that Race Built* (s. 289–299). Pantheon.
- Hall, S. (2013). The Kilburn Manifesto: our challenge to the neoliberal victory. *The Guardian*, 24. april 2013. <https://www.theguardian.com/commentisfree/2013/apr/24/kilburn-manifesto-challenge-neoliberal-victory>.
- Hall, S. (2017). *Familiar Stranger: A Life Between Two Islands*. Duke University Press.
- Hall, S. (2019). *Essential Essays, Volume 1: Foundations of Cultural Studies*. (Morley, D., red.). Duke University Press Books.

- Hall, S. (2020) *Rase, etnisitet, nasjon: Et ulykksalig triangel*. Cappelen.
- Hall, S., Critcher, C., Jefferson, T., Clarke, J. & Roberts, B. ([1978] 2013). *Policing the Crisis: Mugging, the State and Law and Order* (2nd edition.). Palgrave Macmillan.
- Hall, S. & Jefferson, T. (red.) (2006). *Resistance Through Rituals: Youth Subcultures in Post-War Britain* (Second edition). Routledge. (Opprinnelig utgitt 1975).
- Hall, S., Massey, D. & Rustin, M. (red.) (2015). *After Neoliberalism? The Kilburn Manifesto*. Lawrence & Wishart.
- Hall, S., Segal, L. & Osborne, P. (1997). Stuart Hall: Culture and power. *Radical Philosophy* 86 (Nov/Dec): 24–41.
- Jaggi, M. (2009). Personally speaking: A long conversation with Stuart Hall, <https://www.mediaed.org/transcripts/Stuart-Hall-Personally-Speaking-Transcript.pdf>.
- Kim, S. (2004). Rereading David Morley's 'The Nationwide Audience'. *Cultural Studies* 18(1), 84–108.
- Lenoir, R. (2006). Scientific habitus: Pierre Bourdieu and the collective intellectual. *Theory, Culture & Society*, 23(6), 25–43.
- Lukács, G. (2009). *Lenin: A Study on the Unity of His Thought*. Verso. (Opprinnelig utgitt 1924).
- Media Education Foundation (2021). Studying the conjuncture – Stuart Hall: Through the prism of an intellectual life [video]. <https://www.youtube.com/watch?v=bHpht1nNtBo>. (Opprinnelig utgitt 2004).
- Menand, L. (2023). The rise and fall of neoliberalism. *The New Yorker*, 17. juli 2023, <https://www.newyorker.com/magazine/2023/07/24/the-rise-and-fall-of-neoliberalism>.
- Monk, E.P. (2018). The color of punishment: African Americans, skin tone, and the criminal justice system. *Ethnic and Racial Studies* 42(10), 1–20.
- Morley, D. (1980). *The Nationwide Audience: Structure and Decoding*. British Film Institute.
- Morley, D. (1992). *Television, Audiences and Cultural Studies*. London: Routledge.
- Morley, D. (2019). General introduction. I Morley, D. (red.), *Stuart Hall: Essential Essays Vol. 2: Identity and Diaspora* (1–16). Duke University Press.
- Morley, D. & Brunson, C. (1999). *The Nationwide Television Studies*. Routledge.
- Nagle, A. (2017). *Kill All Normies: Online Culture Wars from 4chan and Tumblr to Trump and the Alt-Right*. Zero Books.
- New York Times (1995). Microsoft throws Stones into its Windows 95 ads. 18. august 1995, <https://www.nytimes.com/1995/08/18/business/the-media-business-microsoft-throws-stones-into-its-windows-95-ads.html>.
- Procter, J. (2004). *Stuart Hall*. Routledge.
- Schwarz, B. Preface. I: Hall, S. (2018) *Familiar Stranger: A Life Between Two Islands* (s. xiii–xvii). Penguin.
- Shammas, V.L. (2015). Den fiktive kategorien. *Agora*, 32(3-4), 234–239.
- Shammas, V.L. (2021). Stuart Hall: Rase, etnisitet, nasjon: Et ulykksalig triangel. *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 62(4), 382–387.
- Starmer, K. (2023). Voters have been betrayed on Brexit and immigration. I stand ready to deliver. *Telegraph.co.uk*, 2. desember 2023. <https://www.telegraph.co.uk/news/2023/12/02/voters-have-been-betrayed-on-brexit-and-immigration/>.
- Stuart Hall Foundation (u.d.). Stuart Hall (3 February 1932–10 February 2014). <https://www.stuarthallfoundation.org/wp-content/uploads/2021/07/Stuart-Hall-Bibliography-25-05-2021.pdf>.

- Sussman, R.W. (2016). *The Myth of Race: The Troubling Persistence of an Unscientific Idea*. Harvard University Press
- Thompson, E.P. (1959). The New Left. *The New Reasoner* 9 (Summer): 1–2.
- UNESCO (1976). Statements on the race question. *Bulletin of Peace Proposals* 7(4): 379–84. (Opprinnelig utgitt 1950).
- Wacquant, L. (2001). Deadly symbiosis: When ghetto and prison meet and mesh. *Punishment & Society*, 3(1), 95–133.
- Williams, Z. (2012). The Saturday interview: Stuart Hall. *The Guardian*, 11. februar 2012. <https://www.theguardian.com/theguardian/2012/feb/11/saturday-interview-stuart-hall>.